

Leesvaardigheid Van Nederlandse Jongeren:

Tijd Voor Actie

Onderwijsbeleid - Voortgezet onderwijs (15-jarigen)

In grote delen van Noordwest-Europa groeit de bezorgdheid over de leesvaardigheid van scholieren. Kinderen en jongeren in landen als Nederland, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, België, Noorwegen, Zweden en Denemarken presteren steeds slechter. De OESO sprak bij de presentatie van de PISA-resultaten 2022 zelfs over een "ongekende daling" in leesvaardigheid en wiskunde: gemiddeld zakte de leesscore over de OESO-landen met tien punten ten opzichte van 2018, een grotere daling dan ooit eerder gemeten.

CENTRALE BEVINDINGEN

Nederland springt daarbij negatief in het oog

In 2022 daalde de PISA-leesscore van Nederlandse 15-jarigen naar 459 punten, voor het eerst onder zowel het EU-gemiddelde (480) als het OESO-gemiddelde (476). Eén op de drie Nederlandse jongeren (33%) loopt nu het risico de school te verlaten als laaggeletterde, tegenover 24% in 2018. De Onderwijsraad en de PO-Raad spreken openlijk van een leescrisis.

Nederland kijkt af van Europese vergelijkingslanden

De daling in Nederland is forsder dan in de meeste andere OESO-landen (Stichting Lezen, 2023; VO-raad; Nationaal Kennisinstituut Onderwijs). In landen als België, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen, Zweden en Denemarken zijn de gemiddelde leesvaardigheidsscores per sociaaleconomische groep over de afgelopen twintig jaar relatief stabiel gebleven. De terugval in Nederland is structureel dieper en begon eerder, al vóór 2009. Tot 2012 scoorden Nederlandse jongeren nog boven het gemiddelde van deze vergelijkingslanden; sindsdien is die voorsprong volledig omgeslagen in een achterstand.

Onderstaande figuur toont de vaardigheidsscores voor zeven vergelijkingslanden tezamen, als benchmark, en voor Nederland afzonderlijk, naar sociaal-economische status en geslacht. Te zien is dat de wiskundeprestaties voor jongens en meisjes uit hogere sociale milieus vrij stabiel zijn over de periode 2003–2022; sinds 2012 is er zelfs een lichte stijging. Dat geldt ook voor de Nederlandse jongeren uit de hogere SES-groep. Onder de lagere en middelste sociaal-economische groepen zijn wiskundeprestaties ook stabiel in de vergelijkingslanden, maar in Nederland zien we een daling. Waar de lagere groepen lange tijd beter presteerden op wiskunde dan leerlingen in andere landen, is die voorsprong in 2022 helemaal teniet gedaan, zowel onder jongens als meisjes. De zorg rondom leerprestaties onder jongeren geldt voor Nederland dus ook de wiskundeprestaties, in het bijzonder die onder lagere en middelbare milieus van herkomst.

AANBEVELINGEN

1. Maak van leesonderwijs een nationale prioriteit

De daling begint al in het primair onderwijs en vereist vroege, structurele interventie. Evidence-based leesonderwijs, gecombineerd met gerichte bijscholing van leraren in taaldidactiek, moet hoog op de beleidsagenda. Dit vereist niet alleen extra middelen, maar ook heldere regie vanuit het ministerie en meetbare doelstellingen waarop scholen en besturen aanspreekbaar zijn.

2. Bescherm kansarme jongeren tegen cumulerende achterstanden

Leesvaardigheidsachterstanden vertalen zich direct in slechtere kansen op de arbeidsmarkt en beperkte maatschappelijke participatie. Gerichte financiering voor scholen in kwetsbare gebieden, vroege signalering en laagdrempelige ondersteuning zijn noodzakelijk om te voorkomen dat onderwijsachterstanden uitgroeien tot structurele kansenongelijkheid.

CONCLUSIE

Leesvaardigheid is geen schoolse vaardigheid alleen — het is de basis voor arbeidsmarktaandeel, democratische participatie en sociale mobiliteit. De PISA-data laten zien dat Nederland op dit vlak een uitzonderlijk slechte ontwikkeling doormaakt, en dat dit patroon al tientallen jaren zichtbaar is zonder afdoende beleidsrespons. Andere landen laten zien dat de daling te keren is. De vraag is of de politieke wil er is om dat ook in Nederland te doen.

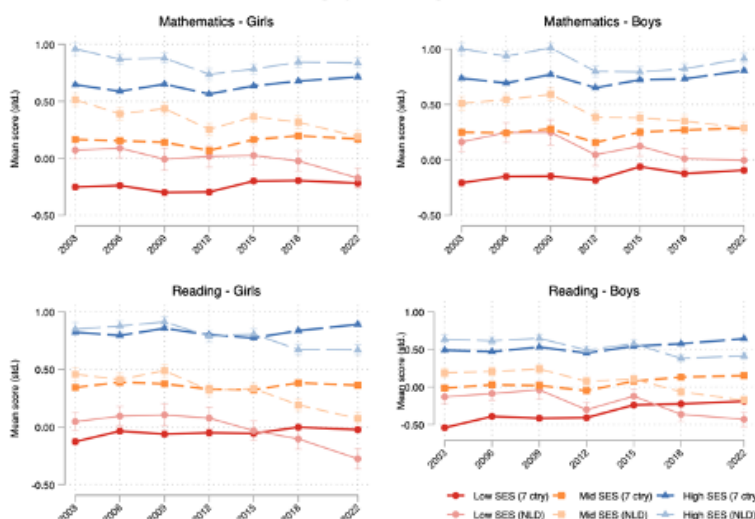
REFERENTIES

Stichting Lezen (2023). Resultaten PISA 2022: leesvaardigheid Nederlandse jongeren opnieuw drastisch gedaald. Geraadpleegd via <https://www.lezen.nl/nieuws/resultaten-pisa-2022-leesvaardigheid-nederlandse-jongeren-opnieuw-drastisch-gedaald/>

VO-raad (2023). Grote zorgen over leesvaardigheid van Nederlandse scholieren. Geraadpleegd via <https://www.vo-raad.nl/nieuws/grote-zorgen-over-leesvaardigheid-van-nederlandse-scholieren>

Nationaal Kennisinstituut Onderwijs (2023). Resultaten van PISA 2022 bekend: prestaties van 15-jarigen in exacte vakken en leesvaardigheid flink gedaald. Geraadpleegd via <https://www.nko.nl/nieuws/resultaten-van-pisa-2022-bekend-prestaties-van-15-jarigen-in-exacte-vakken-en-leesvaardigheid-flink-gedaald>

Mathematics and Reading by SES and gender, PISA 2003–2022

7-country sample: DEU GBR BEL FRA NOR SWE DNK (full colour).
Netherlands shown separately (lighter shade).
OLS with country FE; 95% CI shown. Source: PISA 2003–2022.

Figuur 1: Trends in wiskunde- en leesvaardigheid in Nederland en zeven vergelijkingslanden, naar SES en geslacht, eigen berekeningen op basis van PISA 2003–2022

Funded by the European Union's Horizon Europe Programme
HORIZON-CL2-2023-TRANSFORMATIONS-01 Grant Agreement
101132531 and co-funded by UK Research and Innovation (UKRI)
grant agreement numbers [10107302, 10092247]; and the Swiss State
Secretariat for Education, Research and Innovation (SERI)

LONGITUDINAL EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS: REDUCING INEQUALITIES

